

PAPER_DE_VIDRE_

Número 54, 19/01/10

Per Ramon Barnils, Quim Monzó i Jordi Vendrell

“No se li pot fer a la gent l'estafada que si llegeixen no es diverteixin”

Entrevista a Pere Calders (1985)

Agraïm especialment a Quim Monzó i la família de Ramon Barnils l'autorització que ens han donat per a reproduir aquesta entrevista.

Per a *Paper de vidre* és tot un luxe poder reproduir a les seves pàgines (per primera vegada a la xarxa Internet) una de les entrevistes que es van realitzar entre els anys 1983 i 1985 en el programa de ràdio *El lloro, el moro, el mico i el senyor de Puerto Rico*, en una Catalunya Ràdio recentment estrenada. El programa era realitzat i presentat per Jordi Vendrell, Ramon Barnils i Quim Monzó (La Mercantil Radiofònica), tres personalitats clau de la ràdio dels anys vuitanta i noranta realitzada a Catalunya i en català.

Per explicar en quatre línies el que era aquell programa als qui no l'havíeu escoltat, citem les paraules de Josep Maria Francino en el llibre *Monzó. Com triomfar a la vida*, recentment editat per Galàxia Gutenberg en motiu de l'exposició *Monzó a l'Arts Santa Mònica*: "La idea era fer un programa diferent de tot el que hi havia al dial, perquè la gent trempés sentint la ràdio. Es tractava de buscar l'experiència d'un radiofonista peculiar, que era Jordi Vendrell. L'humor i, sobretot, l'expressió d'en Monzó. I la saviesa de Ramon Barnils. Posar aquell llenguatge en unes emissores nacionals, on tot era tan institucional, va ser una aposta trencadora, que va funcionar. Ens vam creure que tindríem tres oients i va ser brutal. El programa passava de dilluns a divendres de dotze a tres de la nit. La major part dels dies sortíem i acabàvem esmorzant a la Boqueria (els qui treballàvem al matí arribàvem a l'emissora en un estat lamentable, però amb les piles carregades)".

En aquest cas, l'entrevistat és Pere Calders, el protagonista d'aquest número 54 de *Paper de vidre*, i hem reproduït la transcripció de l'entrevista que es va publicar en un llibre que porta el nom de l'esmentat programa de ràdio, editat per Ed. Empúries el 1987, amb 7 entrevistes incloses. Us recomanem ferventment la lectura sencera d'aquesta entrevista: comprovareu (o recordareu) l'extraordinària lucidesa i llibertat (ben inusuals --per no dir absolutament inèdites-- als grans mitjans de comunicació avui dia) amb què els quatre parlaven sobre diferents temes. Gaudiu-la!

JV. Jordi Vendrell
PC. Pere Calders
QM. Quim Monzó
RB. Ramon Barnils
V. Jaume Vallcorba

JV. Tinc aquí un senyor amb la nota biogràfica següent: "Em dic Pere i dos cognoms més, vaig néixer abans-d'ahir i ja som demà passat; ara només penso com passaré el cap de setmana." Es diu Pere Calders i no sé què més.

PC. I Rossinyol.

JV. Jo voldria demanar al Pere Calders si es diverteix escrivint.

PC. Sí, molt. Em sap greu, perquè potser quedaria millor dient que pateixo, perquè quan ho diuen col·legues meus m'impresiona.

QM. ¿Sempre t'ho has passat bé escrivint? ¿O hi ha hagut moments que paties?

PC. M'ho passo molt bé quan escric i molt malament, o més malament, quan no puc escriure.

JV. I llegint, ¿com t'ho passes?

PC. Doncs hi ha de tot.

JV. Escolta'm, ¿penses que si tu et diverteixes escrivint la gent es diverteix llegint?

PC. Jo penso que no se li pot fer a la gent l'estafada que si llegeixen no es diverteixin. És el mínim que es pot demanar quan et proposes que un lector t'escolti, o que et llegeixi. De manera que si no es diverteix o s'avorreix ho trobo una mala cosa, sí.

RB. Llavors, tot això que dius ara, ¿per què no ho dius quan escrius? ¿Per què no dius: "aquest escriptor català és una porqueria, no el llegiu"?

PC. ¿I per què ho he de dir, això?

RB. Tu tens una pega, Calders: que ets massa bon noi.

PC. No, no. És que no sóc un crític, i jo no puc jutjar el que fan els altres.

RB. A part de ser un crític o no, ets massa bon noi.

JV. Ramon, ¿per què ho dius, això?

RB. Perquè últimament no estic gens d'acord amb en Pere Calders. Vas de retirat, de jubilat. I amb la trempera que tu tens.

PC. Tant que treballa últimament, Barnils...

RB. No, no. És la manera. Et deixes enredar pels editors: et posen de patum i persona importantíssima i consagrada.

PC. Mira, arriba un moment que, encara que no ho vulguis, fas de patum. S'hi arriba per una mena d'escalafó i per edat, gairebé. Ara m'agradaria que em diguessis per què em dius això.

RB. Sí, home. Tu pots fer moltes barbaritats i, en canvi, perquè ets un xicot molt ben educat, d'aquests d'abans de la guerra, que no vol molestar ningú, aquest paper de patum que t'han atribuït merescudament.... No és que t'hi refugiis, però t'ho deixes fer.

PC. Mira, t'asseguro que faig barbaritats, encara.

JV. ¿Quina és l'última, Pere?

PC. L'últim que he escrit. Ara, això que dius del bon noi, del *bon* no n'estic tan

satisfet, però el *noi* te l'agraeix, perquè, a la meua edat, quan et tracten de noi és una falaguera. N'estic molt content. No em sento noi ni em sento gaire bo. Quan vaig començar a escriure, que era un nen, i ara, que sóc un vell, tinc el mateix esperit. Faig el que puc, em diverteixo escrivint i explico coses aspirant que algú em llegeixi. M'agradaria que em diguessis com m'ha arribat aquest paper de patum, ¿per què em recupereren coses que he fet abans i les reediten?

RB. I t'ho deixes fer. I em sembla molt bé que t'ho facin, però tu els has de dir: "Passo d'això". Per exemple, te'n posaré un cas una mica escandalós: has fet el llibre *Veure Barcelona*, que està molt bé; dit això, hauries d'obligar l'editor que en fes un llibre de butxaca, que tu reescriuries i on diries tot el que has vist caminant per Barcelona, que no ho dius.

PC. Aquest llibre concret, de fet, és un àlbum gràfic, d'imatges, amb uns textos que fan com una mena de contrapunt a aquestes imatges; de manera que no és una guia ni és una història.

JV. ¿No n'estàs tip, que els periodistes sempre et descriguin com un senyor modest, senzill, simpàtic i, fins i tot, educat?

PC. Escolta, em fareu malbé: ni senzill, sóc complicat com tothom, ni tan modest ni tan educat; però us ho agraeixo. Ara, et diria que per Barcelona ja no hi passejo. Barcelona per mi és una sèrie de records, d'enyoraments; l'he enyorada durant molts anys perquè era fora. I realment, contestant el que em dius, Barnils, és un encàrrec que no m'han fet; si tu compromets un editor que m'el faci, en parlarem.

RB. Ja està fet: el Vallcorba et diu que sí.

JV. Està fet, Calders.

PC. Però el que hauria de dir que sí sóc jo, ¿eh?

RB. Ara ja m'agrades més; ara ja comences a dir mentides.

PC. Oh, és que no em coneixes; en dic una quantitat...

JV. ¿És important el *how much* a l'hora de parlar amb un editor?

PC. Sí, sí que ho és.

JV. Va, Vallcorba, digue-l'hi a l'orella; no cal que ho sapiguem els altres.

V. En Calders i jo ja hem fet tractes.

JV. No t'empatollis, que això no és cert.

V. És cert. ¿Vàrem fer tractes o no, Pere?

PC. Tractes, tractes... Jo et diré la veritat, i si haig de dir la veritat, no n'hem fet.

RB. Ara em tornes a agradar: a més de mentider, coqueta.

PC. Sí, això sí que ho sóc, sóc un presumit com una casa.

RB. Et fas anar al darrere, i em sembla molt bé.

PC. Mira, Barnils, arriba una edat (jo sóc el més vell dels que som aquí) que els llibres ja te'ls paguen millor del que havies somiat mai.

JV. ¿De debò?

PC. De debò. Tant de bo que, quan jo era jove, me'ls haguessin pagat com me'ls paguen ara. Tota la meva vida hauria estat diferent. I no parlo només de Destino, sinó de tots els altres editors. El que passa (i les comparacions són odioses)... Jo diria ara el que va dir Bernard Shaw quan li van donar el Nobel de literatura; va dir: "Sí, això és com si li llancessin un salvavides a un qua s'ofegava quan ja ha arribat a la platja"; arriben, aquesta mena de reconeixements, fins i tot de tipus econòmic, quan ja no fan tanta falta.

RB. Ara em comences a agradar més: comences a dir que t'han robat tota la teva vida; a la teva manera, però ho dius.

PC. Si de debò m'has llegit, Barnils, també deus saber que m'han robat una mica tota la meva vida.

JV. ¿Tu ets optimista?

PC. Sí. Però gairebé patològic; sí, sí, perquè per ser optimista a l'època que hem viscut es necessitava una quantitat forta de voluntat, i jo l'hi posava. El que sí que puc dir, sense falsa modèstia, és que la meva vida no ha estat fàcil; ha estat bastant complicada, en una època complicada, i sempre m'ha semblat que l'optimisme resolvia situacions i, en canvi, el pessimisme no n'ha resolt mai cap de les que jo he vist.

JV. Tu, Pere Calders, sembla que, quan eres petit, vas viure en una masia.

PC. Sí. Era una masia que se'n diu Can Mauri, una masia molt gran que agafava tres termes: Polinyà, Sentmenat i Sabadell. Era una masia molt aïllada de centres rurals, auosuficient, s'hi feia tot el que necessitàvem: el vi, l'oli, teníem aviram, bestiar.. Era una vida molt aïllada. Avui dia això sembla bastant estrany, però jo hi havia passat una part important de la meva vida.

JV. ¿De què hi feies, tu, allà?

PC. De nen.

JV. Em sembla que en Pere Calders mai s'ha trobat un cocodril a la banyera, ¿oi que no?

PC. No. Però m'he trobat iguanes pel carrer, que en tenen la mida, si fa o no fa.

JV. Escolta , ¿i fan gaire por, les iguanes, pel carrer?

PC. A mi, molta. Els rèptils em fan molta por; tots. Jo he estat en aquest istme de Quatepec, a Mèxic, on veus iguanes pel carrer i els policies et diuen que no les toquis, perquè són el servei municipal de neteja: les aures i les iguanes no es poden tocar, perquè es van menjant tot el que cau per terra i són l'únic servei de neteja que hi ha a segons quines zones del país.

JV. Però diuen que la cuixa d'iguana és molt bona, ¿no?

PC. Sí. Jo en vaig tastar una i era boníssima, però quan vaig saber que era d'iguana vaig estar tres o quatre dies malalt.

JV. ¿Què en penses, dels que diuen que pateixin escrivint?

PC. Em fan molta enveja. Sí, sempre que parlo amb ells penso que, això de patir,

quan expliquen que pateixen quan escriuen, els deu donar una certa categoria davant els possibles lectors que jo no tinc. A mi no m'ha agradat mai fer patir, i no fer patir no és popular.

JV. Escolta, ¿què et diu Canada Dry?

PC. Tantes coses... A Mèxic vaig tenir una petita agència de publicitat, érem jo i un company, i vam fer la propaganda del Canada Dry allà. Era una mena de tònica seca i aquest encàrrec ens el va fer el representant d'aquesta companyia americana a Mèxic. Ens va semblar que ens ocuparia un temps de feina. Un dia, el representant mexicà de l'agència, el senyor Mayora, ens va venir a veure en un despatx molt petit; estàvem treballant sobre el Canada Dry amb una Coca-Cola sobre la taula. Va ser funest.

JV. ¿Vàreu perdre el client?

PC. Completament. A més, aquest despatx que teníem estava molt desendreçat i el senyor Mayora era un d'aquests senyors cortesos, portava un barret que devia ser de bona marca... En entrar al despatx, va quedar molt parat de veure què era allò, es va treure el barret, va fer dues voltes per veure on el deixava, no hi havia lloc i se'l va tornar a posar. I aquí es va acabar el contracte millor que he tingut a Mèxic.

QM. Era una mica pitjor: tu li vas dir alguna cosa, pel que recordo.

PC. Em vaig quedar tan parat i desconcertat de veure aquell senyor, que li dic: "Señor Mayora, perdona, esto es una posilga, pero ésta es su casa".

JV. ¿I com eren, les reunions, al saló de te Lady Baltimore, de Mèxic?

PC. El Josep Carner va tenir la preocupació que els escriptors catalans que havíem arribat a Mèxic, sobretot els joves, tinguéssim contactes amb els escriptors espanyols i els mexicans. Com que era un diplomàtic i volia fer les coses sempre amb una certa categoria, ens reunia en un saló de te.

RB. ¿És veritat, que en Rulfo ha estat alcohòlic des dels catorze anys fins ara?

PC. De fet, jo diria que en Rulfo el va descobrir en Carner. Per mi és el millor escriptor sud-americà i potser dels millors en llengua castellana. Li va passar una cosa: va publicar aquest llibre, que el trobo genial, que és *El llano en llamas*; una productora de cinema mexicana li va comprar un dels contes d'aquest llibre per una quantitat que en aquella època era fabulosa, cinquanta mil pesos; i en Rulfo va pensar: "Doncs ja no he de fer res més a la meua vida, plego", i es va dedicar a les coses que li agradaven, i una d'elles potser era fer-se passar la set, sí.

JV. ¿I no ha escrit res més?

PC. *Pedro Páramo*, i jo no li conec res més.

QM. Fotografia, ha fet.

PC. Va obtenir del govern mexicà un càrrec a l'Institut d'Antropologia.

JV. És que Mèxic és un país molt seriós, ¿no?

PC. És un país que té un caràcter extraordinari; que topa amb la nostra manera de ser, però que acabes respectant-lo, perquè saben el que volen fer i el que són, o el que voldrien recobrar del que eren. Jo us recomanaria a tots que, si viatgeu i podeu projectar un viatge, aneu a Mèxic: és un país dels més interessants d'Amèrica, i potser diria del món. Ara, conviure-hi per a mi va ser impossible: arriba un moment

que dius: "Els tenen tota la raó del món de ser com són; jo no vull ser com ells i recordo el meu país". I tota la meua vida a Mèxic va ser d'enyorament i de ganes de tornar.

JV. ¿Quin és el racó de Barcelona predilecte teu?

PC. Quan ets lluny i hi penses i l'has enyorada tant com jo, recordes el que recordem tots i que ja és un tòpic: recordes la Rambla, recordes el carrer on has nascut, el barri gòtic, i recordes Barcelona com a conjunt.

RB. Jo el que voldria, després d'aquest, que està molt bé, és l'altre, és a dir, el Pere Calders passejant per Barcelona el 1983, que parli també del 1984 i el 1985.

PC. ¿L'he de fer jo, aquest llibre? ¿No pot ser que tingui més altres llibres per fer, que m'ocupin més que aquest?

RB. Explica'ns-els.

PC. No cal. En vaig fent contínuament; tinc una mena de condemna de contista. Ara vaig fent una col·laboració al *Correu Català* que és un conte cada quinze dies, i hi posa: "escriptor i contista".

JV. Monzó, ¿eh, que no hi estàs d'acord, amb això?

QM. Sí, em fa molta gràcia que hi posin això d'"escriptor i contista" quan una cosa inclou l'altra. En tot cas, si hi haguessin posat "novel·lista i contista" tindria una lògica.

PC. No tinc més ganes d'explicar Barcelona, que ja ha estat molt ben explicada; tot el que es pot dir de Barcelona ja s'ha dit. Tu em vas dient "¿quines són les teves impressions de passejar per Barcelona?". ¿Vols que et digui la veritat? Ja no m'hi passejo; només em passejo pel meu barri, i encara amb penes i treballs. De manera que és un encàrrec que no el podria acceptar. Cerc que hi ha molta gent més qualificada que jo per fer-lo.

V. El que passa és que jo esperava un conte.

PC. Un conte sobre Barcelona sí que te'l faré. Amb això tinc uns penediments també estranys: Holanda prepara una exposició de pintura holandesa a Barcelona, i una senyora que no l'he vista mai em telefona per demanar-me que faci un conte sobre Barcelona pel catàleg d'aquesta exposició; l'encàrrec és tan insòlit que li vaig fer una cosa estranyíssima; encara en tinc penediments, cada dia quan em fico al llit penso "¿què li deu haver passat?"; l'hi vaig donar (l'havia de traduir a l'holandès), i no va dir res més; es devia quedar de pedra. Per acabar-ho d'arreglar, és una senyora que es diu Van de Pas.

QM. En una entrevista que li van fer, l'Ana Basualdo deia que en Calders era una illa a la literatura catalana; ¿tu ho veus clar, això, o tens uns fils que et lliguen amb una certa gent que hi havia hagut abans i que la Basualdo deu desconèixer? Jo et trobo moltes relacions amb el Grup de Sabadell.

PC. Vaig conèixer l'Ana Basualdo en el curs d'una entrevista, i una de les coses que va dir i tu no ho has dit (i ets molt discret) és que era de les persones més simpàtiques. I això vaig trobar que era excessiu. A mi no m'agradaria mai ser una illa en el sentit que ho deia ella; geogràficament potser sí, les illes m'agraden, però, en el sentit cultural, ser una illa no m'agradaria gens.

JV. Tu has tingut sempre unes minyones mexicanes molt especials, ¿oi?

PC. Sí, sí, moltes.

JV. Fes-nos-en cinc cèntims.

PC. Mèxic era una país tan especial..., fins al punt que, quan em quedava sense minyona, la meva dona sortia a la finestra i a la primera indieta que passava li deia "tú, sube!", i es quedava com a minyona. Sí, això ara us sembla insòlit, però és absolutament veritat. I n'havíem tingut de tota mena: en vàrem tenir una que, quan jo arribava de treballar al vespre, sopava davant del televisor i mirava la sèrie de televisió, la que li agradava, i jo, instintivament, sense ganes de fer-li la guitza, canviava de canal, i ella: "Señora! ¡El señor me ha cambiado el canal!"; aleshores, com que això era una institució, havia de canviar de canal.

JV. ¿Quin escriptor no mexicà ha descrit millor l'esperit de Mèxic?

PC. Hi ha l'Oscar Lewis, que té un llibre, *Los hijos de Sánchez*, on ho fa.

JV. ¿Els exiliats catalans a Mèxic, eren una mena de màfia?

PC. En el sentit de poder sobre el país on érem, no; però en el sentit de mantenir una mena d'aïllament i de procurar aquesta identitat que nosaltres enyoràvem, sí.

JV. Hi ha una cosa que al Pere Calders el preocupa tant com a nosaltres: el país va coix, ¿no?

PC. Expliqueu-m'ho, això.

RB. Al país li falta una pota, té la pota dreta, només.

PC. Sí, doncs potser sí: al país li falta la pota esquerra. Però tu comences parlant de la pota dreta, que a mi aquesta no em preocupa.

JV. És la que hi ha.

RB. ¿I com ho hem d'arreglar això?

PC. No ho sé, perquè això és una cosa que no depèn d'una petita reunió, sinó d'una reacció col·lectiva.

JV. Pere, que ara ens escolta tot Catalunya.

PC. El que li passa en aquest moment a l'autonomia nostra és que fan el que poden, i ho fan ben fet, dins els seus límits; però ens falta aquest contrapès d'una esquerra: no la tenim organitzada.

RB. Els del Psc-Psoe (amb raó, és clar) s'enfaden si els dius que en aquest país no tenim esquerra.

PC. En aquest moment no en tenim. El poc que en tenim, que és poquíssim, es va fent com es pot; però ens falta, per una possible consulta electoral, el contrapès d'una esquerra organitzada, i no la tenim.

RB. Tu, que ets un home experimentat a muntar esquerres, que ets fundador del Psuc: ¿com es podria fer, per muntar una esquerra?

PC. Aquesta pregunta comporta un dubte, que és el dubte que tinc jo. Falta la capacitat de convocatòria que faciliti aquesta esquerra. Hauria de ser una esquerra nacionalista, fins i tot independentista, i radical. Aquest seria el contrapès. No la veig. Per desgràcia, hi ha una dispersió, hi ha una mena de dinamitació de partits

com el Psuc que a mi em dol molt, perquè ha exercit un paper històric al nostre país i ara no l'entenc gaire. Ara, la fórmula no la tinc, no la sé.

RB. La fórmula d'aquella època va ser que va agafar uns quants partits petits i els va ajuntar en un de sol.

PC. Quan es va fundar, el Psuc era un partit marxista d'esquerra i com a principi fonamental tenia l'autodeterminació dels pobles. Molta gent que de petits havíem estat de centre o de dreta ens vàrem sentir convocats pel Psuc. Ara em sembla que això és el que hauria de reivindicar una esquerra.

RB. Els falten professionals de la política; ¿sí o no?

JV. Sí, sí.

RB. Perquè, de portar ciris a Etiòpia i de fer assegudes al davant de no sé on, d'això ja en tenim. Ara, el professional que s'hi dedica vint-i-quatre hores no hi és.

PC. Jo et diria que, amb la petita autonomia que tenim, aquest govern de Convergència ja fa el que pot. Però el que ens fa una falta extraordinària és el contrapès que no tenim; ara no el veig. En aquest sentit hi ha una desorientació terrible. Sempre hi havia hagut un sentiment d'esquerra nacionalista, que no són precisament els que en diem "nacionalistes d'esquerra"; ara hi ha una colla de grups amb una mateixa ideologia contraposats i que al moment de votar et desorienten.

RB. La gent no anem a votar.

PC. Escolta, jo sí. Jo no havia votat mai fins que vaig tornar aquí, que van fer un referèndum i hi vaig poder votar. Aleshores hi ha una mena de passió de poder votar, d'anar a l'establiment del teu barri a dipositar el vot. Jo crec que sí, que hem de votar; ara, ens han de donar alternatives de vot, i això és el que veig ara ben difícil.

JV. Escolta, Pere Calders, sembla que a Mèxic et van oferir d'escriure col·laboracions en un diari d'allà, però et vas estimar més fer-ho a revistes catalana a l'exili.

PC. Sí, exactament. Hi havia un diari que es deia *El Nacional* que em va oferir una col·laboració periòdica, però em vaig estimar més col·laborar i escriure en català a les publicacions que es feien en català a Mèxic. No dic que tingui raó amb aquesta actitud, però ho vaig fer.

QM. I recentment, ¿no t'han fet ofertes per escriure en castellà?

PC. No, en castellà, no.

RB. Quina sort que has tingut! És que paguen poc, ¿eh? Seriosament, paguen poc.

PC. Barnils, tu ets jove i tens aquesta sort. Jo he arribat a vell i...

JV. Escolta, ja n'estic fart, que et tractis de vell; si ets una criatura. A *La Nostra Revista*, número editat a Mèxic el 1946, a les pàgines, exactament i precisa, 419-421, hi ha un conte d'en Francesc Trabal que es diu "La confraria de les Sabines", il·lustrat per tu. En Trabal vivia a Santiago de Xile; ¿tu l'havies conegut abans de sortir de Catalunya o vàreu tenir tractes a l'exili?

PC. El vaig conèixer abans de sortir de Catalunya a través d'una associació sindical que es deia Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, adherida a la UGT; aquí vaig conèixer en Trabal.

JV. I avui, ¿quina valoració en fas, d'ell?

PC. Mira, per mi una de les millors novel·les en català de la guerra i la postguerra és *Vals*. Tota la resta de l'obra d'en Trabal, jo no la voldria judicar; però aquesta novel·la és molt considerable.

QM. ¿No voldries judicar-la perquè te la voldries carregar?

PC. De tots els grans autors d'aquest món, n'hi ha una part que ha quedat. Doncs mira, d'en Trabal, només que n'hagués quedat *Vals*, per mi ja fóra vàlid a la nostra cultura; de tota la resta, se'n podria prescindir.

QM. El mateix Trabal considerava que *Vals* era una obra que havia fet pensant de guanyar un premi, diguem-ne baixant-se els pantalons. Sempre deia que la millor cosa seva era *L'any que ve*.

PC. Escolta, jo sóc un espectador d'aquesta època; si et ve bé parlar d'això, parlem-ne. *Vals* és una obra col·lectiva del Grup de Sabadell; és una idea que surt d'un grup que acorden fer-la; en Trabal comença a treballar-hi i els altres la van polint (els altres són l'Armand Obiols, en Joan Oliver i en Lluís Montanyà). De manera que jo, de debò, sóc una mica espectador del grup.

RB. ¿Ho veus, Calders, com, si ho vols, expliques coses interessants? Ara que hi has entrat, continuem. Tinc dues coses a preguntar-te, si no ho vols no les contestis: una no et costarà gaire, l'altra et costarà més. En Garcia Oliver, ¿el vas conèixer a Mèxic?

PC. No, no el vaig conèixer. Escolta, fes-me la difícil.

RB. Has parlat de l'Armand Obiols.

PC. Per començar, no es deia Obiols, es deia Prats; Obiols era un pseudònim.

RB. Som a l'any 1939 i surten un grup d'escriptors i escriptores... ¿Em vas veient o no?

PC. Et segueixo.

RB. Ja m'ho semblava, que em seguies. Entre aquests escriptors hi havia l'Armand Obiols, i entre les escriptores hi havia la Mercè Rodoreda. Jo abandono la història a les teves mans a partir de la frontera.

PC. Em deixes una història que són com sis volums, que hauria d'editar el Vallcorba.

JV. Sintetiza, Calders, sintetiza: ja saps què ens interessa saber.

PC. Doncs que m'ho preguntis concretament.

RB. Es van embolicar; una cosa guai del Paraguai.

PC. ¿Qui?

RB. La Rodoreda.

JV. ¿La Rodoreda amb qui?

RB. Amb l'Armand Obiols.

PC. Sí, sí. Van establir un lligam sentimental, diguem-ho així, fins al final de

l'Armand Obiols.

RB. Des del meu punt de vista, és una història d'amor sensacional.

PC. Sí, en certa manera sí. Sensacional és una paraula que m'impresiona molt.

RB. I això explica moltes coses de la Rodoreda; per exemple, que aquesta porqueria de *La plaça del Diamant*...

PC. ¿Què has dit?

RB. Que *La Plaça del Diamant* és una porqueria. ¿Per què? Perquè la Rodoreda la va fer sense pensar. En canvi, *Mirall trencat*, que és una gran novel·la, té marro: es demostra que la Rodoreda sabia de què parlava, gràcies a la història amb l'Armand Obiols. A l'exili es troben l'Obiols, que era casat, la Rodoreda, l'Oliver i el Joan Sales, que, quan veuen que la Rodoreda i l'Obiols han lligat, van i deixen de dirigir-los la paraula. ¿Vaig bé?

PC. Mira, vas bé però em faràs anar malament a mi. Has parlat d'un personatge extraordinari que és en Joan Sales, que va ser un editor que exigia que tot el que passés per les seves mans havia de tenir un caràcter determinat. I a *La plaça del Diamant* hi va veure una oportunitat: va participar en un premi, no el va guanyar, no va ser ni finalista, va tenir aquest petit escàndol tan necessari a tots els premis literaris, i aleshores el va agafar en Joan Sales amb aquest petit escàndol i el va convertir en un èxit internacional. Jo ho diria així. I encara una altra cosa: el *Bearn* d'en Vilallonga és una obra d'en Sales.

JV. ¿Què vols dir?

PC. Vull dir que en Vilallonga va escriure el *Bearn* en castellà i va passar absolutament desaparebut, i el va agafar en Joan Sales, el va refer en mallorquí i el va convertir en una gran novel·la. No sé si responc al que m'heu preguntat.

RB. No hi respons en absolut. Jo parlava de la bragueta.

PC. Jo, de la bragueta, en sé molt poca cosa. Només de la meva i amb prou feines.

RB. Érem amb la Rodoreda i l'Obiols, refugiats amb el Sales i l'Oliver.

PC. Entre la Rodoreda i l'Obiols va sorgir, diguem-ne, un idil·li, es van unir, i van tenir un càrrec tots dos com a intèrprets d'una secció de l'ONU; l'Obiols va morir, com sabeu, a Ginebra, i la Mercè Rodoreda es va retirar, en el sentit sentimental, ja del tot.

RB. A mi m'emociona, això. Aquesta dona la presentaven com una bleada.

PC. No era gens bleada; no en tenia res, de bleada.

JV. Hi ha aquella carta del Pujols a la Rodoreda, que va publicar en Vallcorba, que em sembla que ens la retrata bastant bé: segons el que surt allà, és una dona de foc.

PC. De foc, ¿en quin sentit? ¿De sexy?

JV. Home, que crema.

PC. No, tant com això, no.

JV. Pere, ¿la literatura és reproduir la realitat amb una mica de gràcia o alguna cosa

més?

RB. És reproduir la gràcia amb una mica de realitat.

JV. I, l'humor a la literatura, ¿és bo que hi sigui o hi és més aviat imprescindible?

PC. Jo diria que l'humor és bo no tan sols en literatura sinó en tots els aspectes de la vida.

JV. ¿Fins i tot al llit?

PC. Sí, sí. Taxatiu: l'humor és convenient per a tot.

JV. O sigui, ¿l'humor és tan important com la llengua?

PC. Mira, en el cas de Catalunya, la llengua és fonamental.

JV. ¿Només de Catalunya?

PC. A Catalunya d'una manera especial.

JV. Jo parlo en sentit ampli.

PC. En sentit ampli, l'humor és boníssim en tots els aspectes de la vida.

JV. Ja ha saltat de la llengua a l'humor.

PC. ¿Què anaves a dir?

RB. Una porqueria.

JV. És clar, que la llengua és fonamental, que s'ha de fer l'amor en català.

PC. Tot, s'ha de fer en català, fins i tot la gastronomia.

JV. ¿Qualsevol cosa escrita que faci entre unes ratlles i vint fulls és un conte?

PC. Sempre que li has explicat allò que vols a un possible lector, que no el coneixes, pot ser un conte. El conte té aquesta facilitat de llibertat que a mi m'atreu tant. Quan has explicat el que vols ho veus de seguida; no hi pots deixar ni una mica menys ni una mica més, per això m'agrada.

RB. I per demostrar que és cert, llegiré un conte seu de fa molts anys, de quan no era conegut, que es titula "A Torna Jornals": "Un dels grans enamorats que registra la història, encara que de moment no ho sembli, fou Lluís XVI, que va perdre el cap per Maria Antonieta. I tingué sort, enmig de la desgràcia, d'ésser correspost en la mateixa mesura per la seva estimada." ¿No creieu que aquest home tot just comença i que té molt futur pel davant?

JV. Jo crec que sí. Ens vol vendre la pel·lícula que ja és vell, però d'això res.

RB. Deixa-m'ho rematar. Un altre, "Un amic de poble": "Des del fons de les catacumbes, el revolucionari de tota la vida buscà les fórmules que servissin per gravar en pedra, aptes per al discurs i per contrarestar altres arengues. Va trobar-ne una viva de cantells; després de donar-hi moltes voltes, va alçar-se endut per la inspiració i cridà: "El rei ha nascut! Mori el rei!"

JV. ¿Te'ls rellegeixes, els teus contes?

PC. No. Només al moment de corregir-me proves, i em fa molta mandra. No m'ha agradat mai. Sempre penso en el que faré després.

QM. ¿Has trobat imitadors del que fas?

PC. No, per desgràcia. M'agradaria trobar-ne algun, perquè deu ser una cosa satisfactòria.

QM. ¿T'han dit mai, si has creat escola?

PC. Sí, alguna vegada m'ho han dit. Sempre és una cosa que t'afalaga, i t'agradaria que fos veritat, però jo no n'estic segur.

RB. I de fills naturals, ¿n'has tingut?

PC. Et respondré una cosa que em sembla que ho vaig escriure una vegada: "Algú va dir que els fills de llauna són millors que els naturals".

JV. ¿L'insòlit té lògica?

PC. Em penso que és una lògica que tots sabem des que ens llevem fins que ens n'anem a dormir. Ara, com que vaig per les escoles, m'ho pregunten, això. Des que ens llevem fins que ens fem al llit fem coses insòlites: ens afaitem i ens arreglem (ens arreglem els cabells no per nosaltres, pels altres); mengem a les hores fixades, que és absolutament insòlit: l'home potser és l'únic animal –amb perdó— que esmorza a una hora determinada, dina a una hora determinada i sopa a una hora determinada; i jo, que sóc un animal estrany, resulta que tinc gana a unes hores que no corresponen als horaris, i tinc ganes de sopar a l'hora de berenar, ganes de dinar a l'hora d'esmorzar..., i em passa així. De manera que això de l'insòlit és tan estrany...

RB. És tan insòlit!

PC. ¿Oí? ¿Hi estàs d'acord, Ramon Barnils? De manera que és tan estrany que ja és habitual, i tots ens hem habituat a trobar que el que és insòlit és la rutina diària, habitual i normal.

JV. ¿Saps que a la universitat de Nova York es fa servir el teu conte *Invasió subtil* com a mostra –agafa't fort—de literatura antiracista no pamfletària?

PC. Sí que ho sabia.

RB. I ho diu resignat.

PC. No sé què els ha passat.

QM. M'han dit que no tens facilitat amb les llengües.

PC. Gens. Escolta, no he après bé ni el català; imagina't com ho puc fer amb les altres.

RB. En canvi, el teu cunyat, en Tísner, presumia d'haver après el nàuatl.

PC. Sí, presumia d'haver après el nàuatl, sí.

JV. ¿Què és, el nàuatl?

PC. El dels indis, dels asteques.

JV. ¿Com us váreu conèixer, tu i en Tísner?

PC. Els nostres pares ja eren amics, tenim la mateixa edat gairebé exacta, vàrem anar a escola junts i hem passat tota la nostra vida junts i em vaig acabar casant amb la seva germana. De manera que són vides paral·leles.

QM. ¿I viviu costat per costat?

PC. Sí. Jo vaig tornar de Mèxic l'any seixanta-dos, quan era gairebé impossible trobar pis a Barcelona; vaig anar a viure a Sant Cugat i, al cap d'uns anys, vaig trobar pis a Barcelona. El Tísner va venir dos o tres anys després de nosaltres, comença l'aventura del pis i el troba al costat de casa.

JV. ¿Com hi vivies, a Sant Cugat?

RB. ¿No ets pas parent de Can Calders?

PC. Sí. Aquella masia de can Calders... Ja saps què passava a Catalunya amb les herències: l'hereu heretava la casa, el segon havia de ser capellà i el tercer, o mosso o anar-se'n. El meu avi va ser el tercer i s'en va anar a fer de portar a Barcelona. Una de les experiències traumàtiques quan vaig tornar de Mèxic a Sant Cugat és que el cementiri de Sant Cugat és ple de làpides de Pere Calders.

RB. ¿Saps que la pubilla de can Calders, quan tenia deu, onze o dotze anys, era allò..., allò que parles de qui és la més guapa? Doncs era la pubilla de can Calders.

PC. Escolta, no em diguis que som parents, ara. Quan vàrem tornar a Sant Cugat, teníem una colla de parents... Un que era carboner, un altre forner...

RB. El carboner, en Peret del Cel.

PC. Exacte. Tots procedim de la mateixa masia.

JV. ¿I el veí que tenies a sota, què?

PC. Aquest era tinent de la guàrdia civil; don Vicente Ávila, que era una persona excel·lent.

JV. Comencem pel començament: vas anar a viure en un tercer pis i al segon hi havia un extinent de la guàrdia civil, ¿oi?

PC. Sí. Havia estat "comandante de puesto"; eren una família excel·lent i ell, don Vicente, una persona molt respectable, d'aquells que en català en diem un corpenta, feia més de metre noranta i jo li arribava a mitja cintura. Quan hi vam arribar nosaltres, al poble, més aviat els feien una mica el buit, i la meva dona, que és molt sociable, se'n va fer amiga. Aquest senyor era "caballero mutilado" perquè tenia una ferida de baioneta des de sota l'orella fins a sobre l'orella, i havia quedat sord i els canvis de temps el perjudicaven. La meva dona cada dia sortia: "Don Vicente, ¿cómo va la cuchillada del rojo?" (ell en deia "la cuchillada del rojo", de la ferida); i ell: "Mejor, doña Rosa, hoy estoy un poco mejor."

JV. Ni Castejons ni coses d'aquestes, "¿cómo va la cuchillada del rojo?"

RB. Preguntat per la dona d'un roig...

PC. Són una família encantadora: el fill també era guàrdia civil, una filla de Convergència i l'altra molt integrada; és tan nacionalista i de Convergència que té un cotxe ple d'adhesius i quan se'n va a Galícia (hi tenen parents) es baralla per tot el camí amb la gent que troba; el fill d'aquest guàrdia civil avui és caporal de la

guàrdia municipal de Llançà, s'ha casat amb una noia empordanesa, té una filla empordanesa. I estan adaptats, que jo em penso que són una esperança.

JV. ¿Com veus la literatura catalana actual?

PC. Molt bé; com mai. En el sentit que, miraculosament, ens han sortit, en això que en diem el Principat, al País Valencià, a les Illes i fins i tot a Catalunya Nord, unes generacions d'escriptors joves que han triat per la seva vocació i la seva passió la llengua catalana. Em penso que hi estem d'acord. L'any passat vam publicar gairebé dos mil cinc-cents títols en català, amb uns tiratges com no n'havíem tingut mai. Això ho hem de dir.

JV. En llibres sí; però en canvi, en revistes, ¿què passa? Tu havies col·laborat a *L'esquella de la Torratxa*; ¿per què no és possible ara una revista així?

PC. Passa una cosa estranya: a Barcelona no es pot consolidar un setmanari; en canvi, no havíem tingut mai una premsa comarcal tan viva com ara. El cas de Barcelona l'atribueixo a l'aspecte purament econòmic; avui fer un setmanari requereix un finançament molt elevat.

RB. La primera condició per fer un setmanari en català és un empresari. Tu agafes el Calders i li dius "a tant el foli", i això que no vol fer t'ho fa. Això s'explica perquè és un professional, perquè s'ha passat molts anys escrivint al dictat.

PC. Sí, sí que és així.

JV. ¿Per què no fem una campanya per trobar un empresari per fer una revista catalana, divertida, setmanal?

RB. I et diré més: més que un empresari, un gerent, un paio que s'agafi la revista com una feina.

PC. Jo ara he intervingut en projectes de revistes d'aquestes, i primer ve l'economista amb aquella mena de foli, però falta també un bon agent de publicitat i un bon promotor de vendes; tot ha canviat completament, avui, per a una revista la distribució és fonamental, igual que la publicitat. Això em penso que aquí no s'ha fet, i quan parlem del fracàs d'una premsa periòdica a Barcelona hem de tenir en compte aquests factors.

RB. Han anat primer idealistes, segon periodistes, tercer capitalistes i quart el gerent; i és al revés, primer el gerent, que s'encarrega de les peles, distribució, etc.

PC. He intervingut en un projecte de revista en el qual estava tot previst tret del que valia el text; ho tenien tot: el paper, la composició, la impressió, però els redactors no; no hi havien pensat. Jo els vaig arribar a dir: "Però ¿què fareu? ¿Una revista en blanc?".

JV. ¿Creus que el treball redimeix l'home?

PC. El treball depèn com te'l miris: si és allò de la condemna bíblica, no sé si el redimeix; com a objectiu vital, si pots treballar en el que vols, sí.

QM. Tinc entès que t'atrauen molt els aparells electrònics.

PC. Molt.

JV. ¿Veus gaire televisió?

PC. Mira, em sap greu, massa; perquè és de bon to dir que no televisió, que no

vídeo...

TOTS [Veus de protesta unànime]

QM. Té raó quan diu que és de bon to: la Capmany, fa uns anys, deia, amb orgull, que no tenia televisió a casa.

RB. I gràcies a això la Capmany ha arribat on ha arribat.

PC. Mira, et diré una cosa, ara que ens dediquem a les confidències: durant un temps, la meua dona i jo no anàvem al cinema, perquè a ella li agradava un tipus de pel·lícules de més categoria i a mi aquestes tan bèsties, per dir-ho així, i vam acabar no anant-hi; i, amb el vídeo, ara, totes aquestes pel·lícules les porto a casa i em llevo d'hora al matí per poder-les veure. I tenia raó ella.

JV. ¿Quan llegeixes novel·les, et mires el final abans de començar-les?

PC. Mai, mai! Al Simenon li van preguntar una vegada si quan ell començava a escriure una novel·la ja en sabia el final, i va dir: "No, no el sé, perquè, si no, ja no tindria gens d'interès a escriure-la".

JV. ¿Això et passa, a tu?

PC. Jo el final una mica sí que el sé; una mica. Però encabat et condiciona una colla de coses perquè el final pugui ser diferent del que tu havies pensat.

JV. Es veu que a les escoles els mestres llegeixen contes teus fins a la meitat i llavors diuen als nens que els acabin. ¿Com són, aquests finals?

PC. Alguns són molt millors que els que havia trobat jo. Ho confesso avergonyit, perquè ho havia d'haver trobat jo, abans que un nen de vuit o deu anys.

JV. ¿Et preocupa gaire, la pela?

PC. Escolta, com a tots, sí.

JV. ¿Escrius a mà o a màquina?

PC. Sempre he escrit a mà i encabat ho passo a màquina. Però els japonesos han trobat una maquineta que esborra i fa tot el que vulguis.

JV. ¿Has anat mai a una sala X?

PC. ¿X? ¿Què és això? ¿Porno? No, però he llogat un vídeo.

JV. ¿Quina és l'última pel·lícula que has vist?

PC. Em sembla que es deia *Quietud a la nit*.

JV. ¿Quina és la teua màxima predilecta?

PC. Em van preguntar fa poc allò tan bèstia de què m'agradaria a la meua làpida, i vaig dir: "Ja sóc aquí".

JV. ¿I la mínima predilecta?

PC. ¿La què? ¿Què vol dir, la mínima? És molt difícil d'explicar... Hi ha una mena d'adagi en català que m'agrada molt: allò d'"anar-hi anant".

JV. ¿T'agrada que et rasquin l'esquena?

PC. No ho he provat mai, però em sembla que sí.

JV. ¿Pàtria o nació?

PC. Jo ara diria "pàtria", perquè això de la "nació" s'ha anat transformant tant...

JV. ¿Si no hi ha pèl, hi ha alegria?

PC. Oh i tant! Amb el pèl, l'alegria sempre és assegurada; però un ha de procurar que sense pèl també hi hagi alegria.

JV. ¿Creus que, per antonomàsia, la tasca és feixuga?

PC. Si es fa de gust, no. I si es té la sensació que serveix per a alguna cosa, per molt feixuga que sigui, val la pena.

JV. ¿Té cap mania, en Pere Calders?

PC. Moltes . Mira, cada lleigeixo l'astrologia als diaris, m'adormo pensant en màquines fotogràfiques: Reflex, Polaroid, la CLLCSL 680...

QM. ¿Hi somies gaire, amb aquesta?

PC. Molt, molt! Mira, a Mèxic, amb un grup d'escriptors joves, es va plantejar el problema del somni, de si somiaven o no, i hi havia de tot: un va dir que no somiava mai, i jo vaig dir: "Sí, somio en relleu, en color, amb so i amb música de fons". I encara em passa ara. Jo somio hologràficament.

JV. ¿Ets aficionat al futbol?

PC. Sóc aficionat al Barça.

JV. Et volia demanar una cosa: si li canviaries el nom a l'Espanyol.

PC. No ho sé. No em preocupa gaire. D'ençà que he tornat només he anat a veure un partit del Barça, però l'escolto cada vegada que juga.

JV. ¿Qui escoltes?

PC. El Puyal.

JV. ¿Fas promences?

PC. Alguna vegada n'he fet, sí. Una vegada vaig prometre que no fumaria més i fumo dos paquets diaris.

JV. ¿S'hauria d'indemnitzar el *coitus interruptus*?

PC. Sí, trobo que sí. Hauria de ser una cosa de la Seguretat Social.

JV. ¿Ètica o estètica?

PC. L'ètica.

JV. ¿Poblet o Montserrat?

PC. Montserrat m'impresiona molt perquè és wagnerià; no té l'aspecte que té

Poblet. Com a impresió, Montserrat, per l'escenari, ¿oi?

JV. Quan siguis gran, ¿què vols ser?

PC. Jubilat.

JV. ¿Quina és l'última vegada que has anat a una església?

PC. Hi vaig sovint quan no hi ha ningú, perquè tinc unes creences i m'agrada el recolliment. La darrera vegada no t'ho puc dir, però sí que hi vaig.

JV. ¿A l'última vegada que vas anar a cal dentista?

PC. Em va deixar fet una desgràcia: tenia una dent que em bellugava i em va deixar tota la dentadura tal com parlo ara. No hi tornaré mai més.
